

KÁDÁR ENDRE

Mama

(részlet)

A pályaudvaron hiába kereste az urát, kereste magas vállát, fekete, hosszas elegáns arcát, nincs, nincs. Ha ott lett volna, talán ettől a pillanattól fogva újra jó lett volna minden. Lett volna egy szép órájuk, kart a karban a poros úton sétáltak volna, míg jön a következő vonat, amelyik visszaviszi őket Budapestre. Amint kilépett a pályaudvarról, a kinyíló alagi pályával, a nyári este tónusával, az esti mező füvesbogarhangos illatával, feléje indultak és visszaolvadtak beléje életének itt maradt figurái. Íme itt jön... tizennyolc éves, fehér fekete csíkos ruha, a drága lányos kalap... a tömeg... a lovak... elegáns ruhák színe, finom mozgások... A másik oldalra néz, együtt jönnek ketten. Második nyaruk. Mint egy címkép valamelyik angol sportlapon, mindkettőjükön londoni sport kosztümpipó, kalap tökéletes, és ő, most tudja, olyan tudattalanul boldog. Amott a friss fűben jön feléje harmadik énje. Sötétedik, az ura néhány lépéssel arrébb a zso-kékkal tárgyal, egyikük hátramarad, végigmustrálja mint a lovat... és ő olyan gyámoltalan.

Behunyja szemét és eltüntet életének régi alakjait. Tévelygő, merre menjen, mit tegyen, huszonhárom éves kis lány, a gazdag házból csak álmos, édes jóságot hozott magával és hiányzik belőle az önfenntartási, a megtartási ösztön, amit a szegénység fejleszt ki az emberben.

A porban húzza a cipőjét, megy a versenypálya felé. Egy lovász gyerek jön feléje:

- Nagyságos asszony, a nagyságos úr azt üzeni, tessék megvárni a kis vendéglőben, mihelyt elvégezte a dolgát, jön a nagyságos asszonyért.

- Köszönöm. Mi újság kérem? - tudakozódik. - Bejött a Boris?

- Bizony nem, nagyságos asszony, csúnyán lemaradt a bestia!

- Istenem! Az uram haragszik?

A fiú a vállát vonogatja, nem tudja.

- Jó! Mondja meg az uramnak várom!

És megy a kis vendéglő felé, ahol annyiszor várta az urát. Előtte sör, vajás kenyér, mellette e karcsú, drága fiú, két órás kirándulás a szülei tudta nélkül, szavak: boldogság... utazás... a mi házunk... ha feleségem lesz: egy nyári délután emléke, öt évről. - Hogy egy jöttmenthez adjalak feleségül? Soha! - áll meg előtte az apja. - Ellenkezések, fenyítések, Papa elunja a dolgot. Boldog hónapok a külföldön, éjjelezések a kávéházban. Kilencven koronás félcipő. - Jöjjön máskor, nem tudok fizetni. - Nem szabad lett volna feleségül vennem téged. - Nekem olyan nő kellett volna, aki meg tud állni, nem te.

Minél többet van egyedül, annál többet keresi fel a paszszív, a tétlen, a magáramaradt természetek kielégülése, a múltra való visszaemlékezés, amelyből, mint egy ismerős melódiából, mindig új és új édességet tud kiérezni a lélek.

Kezd éhes lenni, dél óta nem evett s most hét óra. Nem hozat semmit, megvárja az urát, gyöngédtelenség lenne most nélküle enni. Végre, ott jön. Kicsit ideges lesz.

- Na, hallottad! - ül le melléje az ura. Az arca fáradt, kiadott dühével, kíméletlen harapásra kész.

- Hallottam!

- A bitang gebe volt egyetlen reménységem. Lemaradt. Becs-

telenül lemaradt. Az istenfáját minden pénzem ráraktam.

Jolán összerezdül, a kínos vonal, ami végigszalad az arcon, az ura felvert idegét még jobban felláztatja. Ránéz a felesége arcára, fáradt babasága leolvadt róla, mint a viasz, s ami alatta maradt, ez a hervadság, ez a megnyúlt kis fej magábahulló elbámulásával kóbor éjjeli nők vonásaira emlékezteti. Hogy megcsúnyult! Haraggal néz rá. Ej! Mi köti őket össze! Menjen haza, a gazdag apjához! S ő megy, nem neki való élet ez!

– Megyek! – ugrik fel.

A felesége felnéz rá. Megsajnálja.

– Mennem kell – mondja ernyedten. – Valami pénzt akarok szerezni. Beszélnem kell az egyik zsokéval. Nesze a kis táskám, nesze tíz korona, vacsorázz meg s légy a tíz órás vonatonál, majd haza megyünk.

A szájalom újra elfogja, megcsókolja? nem, minek, nincs kedve hozzá, megsimítja felesége arcát és elsiet.

Jolán hozat egy húsételt, de a harmadik falat után leteszi a villát, nem ízlik, nem éhes. Iszik egy kortyot. Elbámul, egyszerűen a csendesség felébreszti, mit csináljon itt, legjobb lesz, ha mindjárt kimegy a vasúthoz.

Kilenc óra. Az állomás jelző csengője folytonos berregésével valami fülcsengető álmodást ad, a sínek csendesen bűgva hozzák ide messzi vonatok mozgását. Tehervonat érkezik. Fütty, kerekek kongása, láncok csörgése, hangok, amelyben a vonat nekilökődve megáll és elnyugszik. A mozdony kojtolva ereszti füstjét, bárányok bégnek, borjúk, tehének bőgnek és fel a kék magasságig és bele az árnyas mély messzeségbe iszonyú panasszal vész el az állati hang. A lélek egyszerre felhorkan, elugrik kultúrájától, vele érez az állatokkal és iszonyattal és fájdalommal válik el az élettől.

A vonat is tovább megy. Fél tíz. Egy-két utas, munkás, szegényebb ügynök féle érkezik. Helyet keresnek maguknak s gubbaszkodva elülnek, mint este a baromfiak, az élettől megszoktatott és megtanított emberek meghúzódkodásával várják a vonatot.

Egy kutya lépeget lassan Jolán felé s csendesen helyet keresve magának, letelepedik. Néha felnéz, fejével hízelegve, – kérdezve integet, komoly barna szeme olyan titokzatosan, könnyesen csillog, hunyorgó szemén szinte megfogható a megfoghatatlan, az érzés, a hűség, a szeretet, a legemberibb.

Háromnegyed tíz. Valaki jön. Egy zsoké. Mi az, hol az ura, a vonat mindjárt itt lesz.

– Nagyságos asszony, a férje azt üzenteti, hogy csak tessék hazamenni, ő majd a reggeli vonattal jön.

– Köszönöm – feleli Jolán.

Hogy is csak? A zsoké társaságában Pestre. Az haza fogja kísérni. Aztán? Egynek már a szeretője volt. Miért, hogyan? Szerelmük: ez, ez lett belőle! Oh, förtelmes élet! Hol az ura kis táskája, benne van a revolver?

Bemegy, jegyet vált, két vonat találkozik Alagon s felszáll a bécsi vonatra. S Bécsben, az első szállodában a pályaudvar mellett mellbe lövi magát. [...]

(Közreadta: Lőrincz Róbert)

A fenti novella a *Nyugat* 1916/23. számában jelent meg.

A kunhegyesi születésű Kádár Endre (1886-1944) a *Nyugat* első nemzedékének tagjaként jelentkezett a magyar irodalomban. Írásai budapesti és vidéki lapokban egyaránt megjelentek. Novelláit, kritikáit 1909-1919 között közölte a *Nyugat*. Öt elbeszélést tartalmazó bemutatkozó kötete 1913-ban látott napvilágot *Asszonyportré* címmel. Első regényét, a *Balalajkát*, az *Athenaeum* adta ki 1919-ben. A *Szerelem elmegy* című 3 felvonásos színművét a *Belvárosi Színház* mutatta be 1922-ben. Második regénye, az *Önbüntetés* 1935-ben jelent meg, szintén az *Athenaeum* kiadásában. Kádár Endre 1944 novemberében halt meg Auschwitzban. 2007-ben a kunhegyesi városi könyvtár előtti parkban emléktáblát avattak tiszteletére.

Kádár Endre